OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Yksityisoikeus ja maksukyvyttömyys

6.4.2022

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Oikeusministeriön vastaus lakivaliokunnan lisäkysymyksiin (HE 238/2021 vp)

Lakivaliokunnan lisäkysymykset

Lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriötä selventämään, miksi velkajärjestelyn edellytyksiä koskevaan säännökseen ehdotettuja muutoksia ei laajennettu koskemaan kaikkia velallisia.

Oikeusministeriö toteaa, että asiaa on käsitelty hallituksen esityksen sivulla 85 seuraavasti:

”Velkajärjestelyyn pääsyn edellytyksiä koskevaa 9 §:ää on pidettävä periaatteellisesti merkittävänä. On edelleenkin perusteltua, että muiden kuin entisten yrittäjien osalta velkajärjestelyyn pääsy edellyttää joko sosiaalista suoritusestettä tai painavia perusteita ottaen huomioon velkojen ja niihin liittyvien velvoitteiden määrä suhteessa velallisen maksukykyyn. Samoin on perusteltua edellyttää, ettei velallinen kohtuudella kykene parantamaan maksukykyään voidakseen selviytyä veloistaan aiheutuvista menoista. Velkajärjestelylain 9 §:n edellytysten poistaminen kaikilta velallisilta ei olisi velkajärjestelyn tarkoituksen eikä yleisen maksumoraalin kannalta perusteltua. Velkajärjestelyn on jatkossakin oltava menettely, johon turvaudutaan vasta silloin, kun velallinen ei muutoin kohtuullisessa ajassa selviä veloistaan.

Toisaalta direktiivi ei aseta estettä sille, etteikö maksukyvyttömyyden määritelmää voitaisi muuttaa siten, että siinä otetaan huomioon voimassa olevaan 9 §:ään sisältyviä

elementtejä. Direktiivin mukaan maksukyvyttömyys määritellään kansallisesti, sillä direktiivi rajoittaa vain lisäedellytyksiä, joita maksukyvyttömän yrittäjän voidaan edellyttää täyttävän. Näin ollen olisi mahdollista muuttaa maksukyvyttömyyden määritelmää siten, että siinä otettaisiin huomioon esimerkiksi 9 §:n 2 kohtaan sisältyviä elementtejä, ja soveltaa samaa määritelmää kaikkiin velallisiin. Tämän ratkaisun heikkoutena olisi kuitenkin maksukyvyttömyyden määrittely muusta maksukyvyttömyyslainsäädännöstä poikkeavalla tavalla. Vaikka muotoilulla pyrittäisiin pitkälti säilyttämään nykyinen oikeustila, olisi sanamuotoja väistämättä muutettava jonkin verran, jolloin oikeuskäytännön vakiintuminen saattaisi kestää muutamia vuosia. Näistä syistä esityksessä ei ehdoteta tällaista ratkaisua.”

Lakivaliokunta on lisäksi pyytänyt selvitystä siitä, voitaisiinko elinkeinotoiminnassa velkaantuneilta velallisilta edellyttää, että heidän velkansa johtuvat pääasiassa elinkeinotoiminnasta tai rajoittaa tällaisia velallisia koskevien kevyempien edellytysten soveltamista niin, etteivät ne soveltuisi tilanteessa, jossa velat ovat syntyneet kokonaisuutena arvioiden muutoin kuin elinkeinotoiminnassa.

Oikeusministeriö toteaa, että direktiivi edellyttää maksukyvyttömien yrittäjien pääsyä velkajärjestelyyn, jollei velkajärjestelyn myöntämiselle ole direktiivin sallimaa estettä. Yrittäjä on määritelty direktiivissä, mutta maksukyvyttömyys määritellään kansallisesti. Direktiivistä ei ole ainakaan suoraan luettavissa, että veloista vapautumisen edellytykseksi voitaisiin asettaa se, että velat ovat syntyneet pääasiallisesti elinkeinotoiminnassa. Esityksessä on omaksuttu lähtökohta, joka oikeusministeriön käsityksen mukaan ainakin täyttää direktiivin vaatimukset, eli että kevyemmät edellytykset soveltuisivat velalliseen, jolla on elinkeinotoimintaan liittyvää velkaa. Hallituksen esityksen sivulla 53 todetaan seuraavasti:

”Edellä esitetyistä syistä velkajärjestelylain 9 §:ään on perusteltua lisätä säännös maksukyvyttömien yrittäjien pääsystä menettelyyn ilman, että 9 §:ssä säädettyjä muita edellytyksiä tutkitaan. Direktiivi ei kuitenkaan edellytä, että entinen yrittäjä pääsee velkajärjestelyyn, jos hänen velkansa kokonaisuudessaan johtuvat muista syistä kuin harjoitetusta elinkeinotoiminnasta. Direktiivin 20 artiklan 1 kohdan perusteella voidaan edellyttää, että yrittäjällä on hänen aiemmin harjoittamaansa elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja. Direktiivin mukaista ei sen sijaa olisi säätää lisäedellytykseksi esimerkiksi sitä, että elinkeinotoiminnan harjoittaminen olisi ennen toiminnan päättymistä jatkunut jonkin vähimmäisajan tai että yrittäjän velat liittyisivät pääosin harjoitettuun elinkeinotoimintaan.

Mahdollisiin väärinkäytöksiin ja muihin estetilanteisiin on pyrittävä puuttumaan direktiivin 23 artiklan mukaisten poikkeusperusteiden puitteissa.”

Direktiivin tulkinnasta ei ole oikeuskäytäntöä ja myös muu tulkinta on siten mahdollinen. Esimerkiksi Ruotsissa julkaistussa ehdotuksessa on päädytty helpottamaan yrittäjien pääsyä velkajärjestelyyn, mutta säätämään kuitenkin vaatimus siitä, että elinkeinotoiminnan velkataakan on oltava niin suuri, että se täyttää kvalifioidun maksukyvyttömyyden määritelmän. Ruotsin tulkinnan mukaan jäsenvaltioiden ei pidä olla pakotettuja myöntämään velkajärjestelyä, jos elinkeinotoiminnan velkataakka on vähäinen, sillä direktiivi ei aseta vaatimuksia kuluttajien veloista vapautumiselle. Esimerkiksi Saksassa taas vastaavia lisäedellytyksiä ei ole asetettu.

Esityksessä omaksuttuun lähtökohtaan on esitetty liittyvän myös erilaisten keinotekoisten järjestelyjen tai väärinkäytösten riski sen vuoksi, että osalle velkajärjestelyä hakevista velallisista voisi avautua perusteeton mahdollisuus hyötyä ehdotetun kaltaisesta sääntelystä ja järjestellä tilanteensa sellaiseksi, että heidän ei tarvitsisikaan täyttää kaikkia velkajärjestelyyn pääsyn edellytyksiä. Oikeusministeriön käsityksen mukaan jossain määrin helpompi ja nopeampi pääsy velkajärjestelyyn sillä perusteella, että velallisella on elinkeinotoiminnassa syntynyttä velkaa, kuitenkaan tuskin johtaa keinotekoisiin järjestelyihin tai väärinkäytöksiin, sillä tällaiseen toimintaan syyllistyneen velallisen velkajärjestely estyisi todennäköisesti velkajärjestelylain 10 §:n yleisten esteiden nojalla. Pykälässä säädetyt esteperusteet liittyvät esimerkiksi rikolliseen, keinotteluluonteiseen tai muulla tavoin moitittavana pidettyyn menettelyyn sekä harkittuun velkaantumiseen velkajärjestelyä silmällä pitäen.